

Rob de Lange, Han Dirk Hekking

10 uur

BINNENLAND

Johan Remkes: 'Ik mis de periode-Bolkestein'

Gerenommeerde instituties lijden onder de aanvallen van argwanende burgers en politici: cijfers worden betwist, adviezen afgedaan als onbetrouwbaar. Hoe houden ze zich staande? Vandaag Johan Remkes, voorzitter van het Adviescollege Stikstofproblematiek en waarnemend burgemeester van Den Haag. 'Bij veiligheid is je dialoogruimte gering.'

Bewaren

In het kort

Veteraan Johan Remkes dacht al klaar te zijn met besturen, maar bekleedt op zijn 68ste twee lastige functies.

Hij praat onder meer met boze Hagenaars over de vreugdevuren en met boze boeren over stikstof.

Maar de VVD'er stelt wel een voorwaarde: 'De wederkerigheid in het gesprek is voor mij een zeer belangrijk fundament onder onze democratie.'

Met het oog op zijn naderende pensionering besloot Johan Remkes (68) een fiets aan te schaffen. Behoudens een handvol toezichthoudende functies had de VVD-bestuurder zich namelijk voorgenomen het wat rustiger aan te gaan doen.

Het rijwiel is al wel uit de verpakking, maar heeft het huis nog niet verlaten. Want na zijn vertrek begin vorig jaar als commissaris van de Koning in Noord-Holland nam zijn leven een andere wending, zodat de auto met chauffeur nog niet kan worden ingeruild voor fietstochten langs 's heren wegen. Landbouwminister Carola Schouten benoemde Remkes tot voorzitter van het Adviescollege Stikstofproblematiek. Daarnaast werd hij waarnemend burgemeester van Den Haag.

‘Baudet zegt dingen die niets te maken hebben met de werkelijkheid, dat deed Bolkestein niet’

Een lastige klus. Het was volop crisis in het IJspaleis, zoals het Haagse gemeentehuis in de volksmond heet. Burgemeester Pauline Krikke had het veld moeten ruimen na de harde conclusies van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de afhandeling van de uit de hand gelopen vreugdevuren in Scheveningen en Duindorp.

Tot overmaat van ramp was de Rijksrecherche een onderzoek gestart naar corruptie en schending van het ambtsgeheim door de wethouders Richard de Mos en Rachid Guernaoui. De coalitie met daarin de Groep de Mos VVD, D66 en GroenLinks, viel uit elkaar. De uitkomsten van het onderzoek laten nog op zich wachten.

Het vergde de eerste weken flink wat bestuurlijke stuurmanskunst om de verhoudingen weer enigszins te normaliseren, vertelt Remkes met gevoel voor understatement: 'Niet alle verhoudingen waren optimaal, laat ik het zo maar zeggen. Er waren stevige wrijvingen en het gevoel overheerste dat de samenwerking wel wat beter kon. Ik heb op deze kamer veel gesprekken moeten voeren.'

Een van uw eerste besluiten was een verbod op nieuwjaarsvuren. Het leidde tot rellen in Duindorp. Toch ging u na de jaarwisseling met de bewoners in gesprek over een nieuwe vergunning.

'Nee, de mensen uit Scheveningen hebben hier aan tafel gezeten. Met de mensen uit Duindorp is er slechts ambtelijk contact geweest. En dat was niet toevallig.'

Accepteerden ze uw besluit?

'De mensen met wie ik aan tafel zat vonden het allemaal niet mooi, maar ze accepteerden de maatvoering wel. Wat mij betreft was en is maatgevend wat politie en brandweer adviseren. En als het gaat om dialoog met de burger: veiligheidsgrenzen zijn absoluut. De dialoogruimte die je daarin als overheid hebt is betrekkelijk gering.'

Aan een andere overlegtafel hebt u ook te maken ontevreden gesprekspartners. Het Mesdag Zuivelfonds betwist de cijfers van het RIVM die door uw commissie zijn omarmd.

'Hun berekening kwam voor mij niet als een verrassing. De Stichting Mesdag Zuivelfonds is een belangenorganisatie en zij mogen hun eigen perceptie van de werkelijkheid hebben. Hun pogingen om het beleid te beïnvloeden zijn wat mij betreft legitiem. Mijn vraag is wel of men zich zelf ook vatbaar toont voor argumenten en tegenargumenten.'

Is dat een retorische vraag?

'Ja, beschouw hem maar zo. Ik heb hun advertentie in een aantal dagbladen met belangstelling gelezen. En daar bleek mij die bevattelijkheid nog niet echt uit. De wederkerigheid in het gesprek is voor mij een zeer belangrijk fundament onder onze democratie.'

Wat gaat u doen met hun cijfers?

'Wij zullen in het adviescollege vanzelfsprekend goed bekijken wat de argumenten van Mesdag zijn, net als de reactie daarop van het RIVM. Op die manier wordt ieders verhaal sterker. Alleen heb ik de gevoeligheid voor elkaars argumenten de laatste tijd gemist, met het vaak gehoorde: "Het RIVM is ook maar een mening". Hetzelfde fenomeen zien we bij andere onderwerpen. Neem de vaccinatiediscussie. De opvatting van een aantal vooraanstaande medici wordt afgedaan als ook maar een mening. Ik vind dat ondergravend voor het gezag van de instituties.'

'Politieke vooringenomenheid op universiteiten vind ik buitengewoon onwetenschappelijk'

Sommige Kamerleden doen er vrolijk aan mee.

'Inderdaad. Ik hoorde een Kamerlid, ik zal zijn naam niet noemen, reageren op de kritiek dat het Mesdag Zuivelfonds door de boeren zelf wordt gefinancierd. Hij zei toen: ja, maar het RIVM wordt door de overheid betaald. Politici met dat soort beelden op het netvlies en zo'n gebrek aan nuance, zijn niet de schragende factoren onder onze democratische rechtstaat.'

'De boerenprotesten raken aan de verharding in onze samenleving, zeker als ik sommige uitlatingen van voorlieden uit de FDF, de Farmers Defence Force, beluister. Ik hoorde een van hen zeggen: "Het land is nu voor één dag van ons en niet van jullie". Met andere woorden: vandaag regeert de straat. Zo kan de samenleving niet in elkaar zitten. Daar hoort de overheid klip en klaar en in alle scherpste afstand van te nemen. En zo nodig hard op te treden.'

Wat vindt u hard?

'Zoals het binnen de mogelijkheden gelukkig is gebeurd. Bij het laatste boerenprotest werden voor het eerst duidelijke afspraken met het organiserend comité gemaakt en is van tevoren zeer bewust gecommuniceerd dat als je met je trekker op de snelweg rijdt er een bekeuring volgt. We staan het niet toe! Er is ook een aantal mensen opgepakt.'

'Ik vond het verstandig van het kabinet om met de boerenorganisaties om de tafel te gaan. Behalve als het gaat om groeperingen die in of tegen het criminele aanleunen of bedreigend zijn voor de rechtstaat, is de overheid gehouden om met alle clubs de dialoog aan te gaan. Maar wel altijd met wederkerigheid.'

Wat wilt u daarmee zeggen?

'Laat ik een voorbeeld geven. Als ik zie hoe er op universiteiten discussies ontstaan over de vraag of bepaalde mensen wel mogen worden uitgenodigd om te komen spreken, dan constateer ik een gebrek aan bereidheid tot dialoog. Het meest recente voorbeeld was toen hoogleraar en Forum voor Democratie-politicus Paul Cliteur een uitnodiging had gekregen om te praten op de Universiteit van Groningen en er plotseling een boycot dreigde.'

'Dat universiteitsbestuurders eisen stellen aan de kwaliteit van datgene wat gedoceerd wordt en aan de grenzen aan de vrijheid van meningsuiting, is volstrekt normaal. Maar als daarbij politieke vooringenomenheid om de hoek komt kijken, begin ik er problemen mee te krijgen. Zo'n houding vind ik buitengewoon onwetenschappelijk, even verwerpelijk als de houding: "Het RIVM is ook maar een mening".'

Is het echt nieuw? In de jaren tachtig mocht schrijver W.F. Hermans van het stadsbestuur niet meer in Amsterdam optreden, omdat hij lezingen in Zuid-Afrika had gegeven.

'Onverdraagzaamheid is in de kern nooit weggeweest. Dat klopt.'

Vaak wordt de schuld van de verharding bij sociale media gelegd. Bent u het daarmee eens?

'Sociale media spelen hier een rol in, maar naar mijn mening werkt de interactie tussen sociale en traditionele media de gepolariseerde beeldvorming enorm in de hand.'

Traditionele media besteden te veel aandacht aan de sociale media?

'Ik neem waar dat sommige media goed in de gaten houden wat zich op de sociale media afspeelt en die opvattingen zonder hoor- en wederhoor overnemen.'

Ziet u vergelijkingen met de jaren zeventig? Toen ging het er ook behoorlijk stevig aan toe in het publieke debat.

'We gingen politiek hard met elkaar om in een sterk gepolariseerd politiek landschap. Een stevig debat is goed, we zijn niet van suiker. De VVD was in de ogen van links een duivelse partij. Ik heb het meegemaakt dat we tijdens verkiezingsbijeenkomsten letterlijk werden bespuugd. Zeker in de periode van de krakersrellen. Het waren geen geweldloze lieden die zich daarmee bezig hielden.'

Wat is het verschil met toen?

'Vooral de gefragmenteerde belangenorganisaties maken het anders en voor de overheid lastiger om te acteren. Met wie maak je afspraken? Het is mij echt de afgelopen maanden opgevallen dat de landbouworganisatie LTO er steeds minder in slaagt om namens de agrarische sector als spreekbuis op te treden en zaken met de overheid te doen.'

Hoe pak je het terug?

'Heel lastig en daar kan de overheid niet alles aan doen. Daar moeten we eerlijk over zijn. Versnippering in agrarische kringen kan niet door de overheid hersteld worden. Hetzelfde geldt voor andere sectoren.'

'Vooral de gefragmenteerde belangenorganisaties maken het anders en voor de overheid lastiger om te acteren dan vroeger'

Welke rol spelen politici?

'De samenstelling van de Tweede Kamer is erg gelijkvormig. Ik vind het steeds moeilijker om het onderscheid tussen Kamerleden te zien. Ik mis – het geldt niet voor iedereen – mensen die qua profiel en politiek lef er bovenuit steken. Ik vond de periode-Frits Bolkestein (hij was van 1990 tot 1998 politiek leider van de VVD, red.) altijd mooi. Hij durfde thema's te agenderen waar de samenleving wakker van lag.'

Ze zijn er nog wel. Thierry Baudet doet niet anders dan onderwerpen agenderen.

'Daar ben ik minder van overtuigd. Hij doet het op een te corporale wijze. Wat Baudet vaak probeert is een beeld neerzetten dat werkelijk niets met de werkelijkheid te maken heeft. Dat zou Bolkestein nooit hebben gedaan.'

Is het nu moeilijker om Kamerlid te zijn dan vroeger?

'De vleugels zijn versterkt in het politieke bedrijf, en met name op sociaal-cultureel rechts. Dat maakt het politieke bedrijf nu anders dan dertig jaar geleden. Toen was het tamelijk overzichtelijk. De financieel-economisch standpunten bepaalden de positie van politieke partijen. Nu loopt er van alles doorheen: hoe sta je in de wereld en in Nederland, wat is je houding ten aanzien van de natiestaat tegenover de globalisering? Wat denk je over migratie? Het maakt de politieke indeling veel gecompliceerder en met name de middenpartijen hebben er geen goed antwoord op.'

Moet je wel altijd in gesprek gaan? Is het soms niet beter om gewoon te zeggen: dit is onzin?

'Ik zou zeker niet voor het laatste kiezen. Er is maar één antwoord mogelijk: met mensen in gesprek gaan en de gevoelens benoemen. De zorgen zijn er, mooi of niet mooi. Met het ontkennen definieer je het probleem niet weg.'

En bij spelbederf? Plotseling met een andere cijfers komen of een organisatie corrupt noemen?

'Één keer uitnodigen om het gesprek aan te gaan. Mocht je dan spelbederf constateren, dan is er wat mij betreft geen volgende keer.'

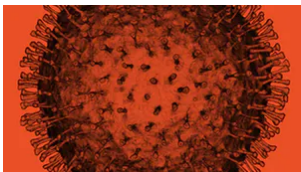
Rob de Lange

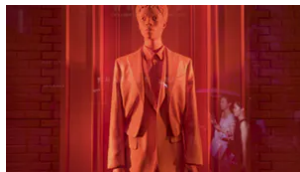
Han Dirk Hekking

Meest gelezen

Fragiele ketens: hoe het coronavirus ook de globalisering infecteert

'Het Westen is niet meer vanzelfsprekend de winnaar'

Coronavirus slaat toe in Den Haag: zo hard rennen als je kunt om op dezelfde plaats te blijven